

критеріїв успішності діяльності місцевих державних адміністрацій.

3. Суттєво розширити спектр заходів конкурентної політики, зокрема – щодо запобігання антиконкурентним діям національних та іноземних інвесторів на українському ринку, удосконалити методики та критерії виявлення проявів недобросовісної конкуренції з урахуванням сучасної української економіки.

4. Підготувати перелік заходів щодо посилення відповідальності представників органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування за вчинення корупційних та інших дискримінаційних дій щодо інвесторів.

5. Поширити практику укладання прозорих угод між інвесторами та владою щодо взаємних зобов'язань у сфері конкурентної поведінки бізнесу та конкурентної політики держави на певних ринках на визначений середньо – і довгостроковий період часу.

6. Сформувати на основі спільної розробки Міністерства фінансів, Міністерства економіки, Міністерства транспорту і зв'язку, Міністерства палива та енергетики, а також галузевих об'єднань підприємців довгострокову програму державного та змішаного інвестування в розвиток телекомунікаційної, транспортної та енергетичної інфраструктури.

А також, потребують вирішення проблеми: полегшення податкового навантаження та зниження склад-

ності системи оподаткування; поліпшення міжнародного іміджу України та підвищення рівня ознайомленості іноземців з Україною; встановлення прозорої процедури приватизації.

1. Абрамович Г.В. Напрями активізації державної політики щодо залучення іноземних інвестицій в економіку України // Інвестиції: практика та досвід. – 2007. – №1. 2. Державне агентство України з інвестицій та інновацій. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.in.gov.ua>.
3. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності, Держкомстат. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Матвієнко Л.В. Покращення інвестиційного клімату – пріоритетне завдання державного управління // Інвестиції: практика та досвід. – 2007. – №1.
5. Методология присвоения рейтингов Standard & Poor's. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.standardandpoors.ru>.
6. Методология присвоения рейтингов Fitch. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.khpg.org>.
7. Розач О. Міжнародні інвестиції: Теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій: Підручник. – К., 2005. 8. Романюк Т.Ф. Економічна сутність інвестицій // Формування ринкових відносин в Україні. – 2005. – №8. 9. Юридичний журнал "Юстіан". – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua>.
10. Doing Business 2009: Europe & Central Asia, The World Bank. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org>.
11. Moody's Rating Systems & Practices, Moody's Investors Service. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.moody.com>.
12. Paying Taxes 2008: The global picture, The World Bank. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org>.
13. World Investment Report 2008, UNCTAD. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unctad.org>.

Надійшла до редколегії 20.12.2008

Г. Махінч, асп.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В статті розкрито ключові теоретичні та методичні аспекти формування та функціонування системи управління якістю продукції на підприємстві в сучасних умовах.

The article reveals key theoretical and methodic aspects of product quality management formation and functioning at the enterprise.

Постановка проблеми. В сучасних умовах розгортання світової фінансової кризи, враховуючи порівняно низький рівень інтеграції вітчизняної економіки до світових систем та посилення позицій нашої держави на світовій та європейській арені з огляду на вступ України до СОТ, можна стверджувати про появу численних диспропорцій в економічному розвитку країни. Про сучасний критичний розвиток економічної ситуації в Україні свідчать наступні показники: за 2008 р. поряд із зростанням реального ВВП на 2,1 % (аналогічний показник за 2007 р. становив 7,6 %) відбувся річний спад промислового виробництва на 3,1 % (підкреслимо, що річного спаду промисловості в Україні не було протягом 10 років, найбільший спад спостерігався у 1994 р. та сягнув – 27,3 %). У визначальних секторах економіки України падіння за листопад склало: машинобудування (-38,8 %), металургія (-48,8 %) [6]. Все це, на нашу думку, вимагає переосмислення стратегій економічного розвитку вітчизняних підприємств, спрямування їх зусиль на винаходження ефективних та дієвих механізмів, використання яких сприятиме посиленню позицій конкурентоспроможності національної промисловості на внутрішньому та світових ринках та відновленню економічної стабільності України. На наш погляд, особливо важливого значення набуває втілення у господарську практику вітчизняних підприємств теоретико-методологічних та практичних напрацювань менеджменту якості в сфері формування та функціонування систем управління якістю як одного з визначальних факторів забезпечення конкурентоспроможності продукції та посилення рівня розвитку підприємств в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати досліджень, пов'язані з висвітленням основних засад формування та функціонування систем управління якістю на підприємстві, знайшли своє відображення в працях вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема: Демінга Е. [4], Тагути Г. [14], Фейгенбаума А. [11], Шаповала М.І. [12], Бичківського Р.П. [1], Шапіро В.Д. [7], Мазура І.І. [7], Гісіна В.І. [3], Ільєнкової С.Д. [5] та інших.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Не дивлячись на значний науковий доробок вітчизняних та зарубіжних дослідників, потребують подальшого глибинного вивчення та систематизації деякі аспекти теоретичних та методичних засад формування та функціонування систем управління якістю на підприємстві як одного з основних інструментів поліпшення якості продукції та розвитку підприємства.

Формулювання завдань та цілей статті. Метою даної статті є вивчення й узагальнення основних теоретичних та практичних засад формування та функціонування систем управління якістю на підприємстві.

Виклад основного матеріалу. Низький рівень якості продукції є однією із причин низької конкурентоспроможності підприємства на ринку. Тому проблема підвищення якості продукції є одним із стратегічних напрямків діяльності підприємства, особливо в теперішніх умовах розгортання фінансово-економічної кризи. Вирішення цієї стратегічної проблеми можливо за рахунок: виробництва продукції, якість якої буде відповідати ринковим вимогам й споживчим потребам; зменшення сукупних витрат на купівлю, реалізацію та експлуатацію продукції; здійснення постачання продукції в необхідних для споживача часових рамках; формування високого

рівня іміджу підприємства на ринку, – що можливо здійснити шляхом формування на підприємстві системи управління якістю продукції.

Системи якості повинні допомагати підприємствам підвищувати задоволеність споживачів, яким потрібен продукт і з такими характеристиками, які відповідають їхнім потребам і очікуванням. Система якості може слугувати механізмом постійного вдосконалення для збільшення ймовірності задоволеності споживачів та інших зацікавлених сторін.

Нижче розглянемо точки зору науковців щодо розкриття сутності поняття "система управління якістю". Так, Фейгенбаум А. зазначає, що система управління якістю є впорядкованою структурою, яка діє на підприємстві, і включає ефективні технічні й управлінські методи, що забезпечують найкращі й найбільш практичні способи взаємозв'язку людей, машин, інформації з метою задоволення потреб споживачів та економії витрат на забезпечення якості продукції. Автор підкреслює, що якість є головним фактором конкурентоспроможності підприємства [11]. Деякі науковці під такою системою розуміють розгалужену організаційну структуру, яка виконує не тільки функції управління якістю, а включає ще і елементи з інших напрямів діяльності підприємства, котрі найбільшою мірою впливають на її рівень.

Враховуючи вище зазначене, систему якості можна визначити як сукупність структур підприємства, які виконують функції управління і забезпечення якості встановленими методами з використанням необхідних ресурсів. Подібної думки дотримується Семенова Е., яка стверджує, що "система якості – це сукупність організаційної структури, методик, процесів і ресурсів, необхідних для здійснення управління якістю"[9].

Ільєнкова С. та інші науковці наводять перелік основних елементів системи управління якістю продукції на підприємстві, до якої належать документально оформлені вимоги ринку (або конкретних замовників чи споживачів), функції системи, її організаційна структура, документація, методи, правила та технологія виконання функції, ресурси, зокрема фінансові, та інформаційні [5]. Загальними вимогами до цих елементів є наступні [1]:

- ✓ Вхідна інформація, що надходить внаслідок вивчення ринку, повинна застосовуватися для створення нової продукції та удосконалення тієї, що вже випускається, а також для удосконалення системи якості.
- ✓ Функціонування системи якості повинно бути організоване так, щоб здійснювалося постійне управління всіма видами діяльності, що впливають на якість.
- ✓ Функції управління та адміністративного керування, пов'язані з системою якості, повинні бути чітко узгоджені з загальною структурою системи управління підприємством. В організаційній структурі повинна бути визначена ієрархія повноважень персоналу та взаємозв'язки між ними.
- ✓ Керівництво повинно визначати потребу в ресурсах і в належному обсязі забезпечити відповідними ресурсами проведення політики у сфері якості та досягнення встановлених показників якості.
- ✓ Усі прийняті в організації елементи якості, а також відповідні вимоги та положення повинні бути документально оформлені у вигляді заяви (декларації) про політику, а також методик виконання функцій, особливо тих, що координують різні види діяльності з погляду ефективності системи якості.

Керівництво повинно забезпечити підготовку та підтримання в робочому стані документально оформлених програм якості на будь-яку продукцію чи процес. Програма якості особливо важлива при організації виробництва нової продукції чи впровадженні нового процесу,

а також, у разі необхідності, значної модернізації виготовлюваної продукції або існуючого процесу,

У програмах якості повинні бути зазначені: завдання у сфері якості (наприклад, характеристика чи технічні дані, ритмічність, ефективність, естетика, тривалість циклу, витрати, природні ресурси, утилізація, обсяг виробництва та надійність); поетапний розподіл процесів відповідно до прийнятих в організації методів праці (для ілюстрації елементів процесу можуть використовуватися діаграми, таблиці-матриці чи інші аналогічні схеми); конкретний розподіл обов'язків, повноважень, відповідальності та ресурсів на різних етапах роботи над проектом; спеціальні методики та інструкції; відповідні програми випробувань, контролю, огляду та перевірки якості на різних етапах (зокрема, під час проектування та розроблення); документально оформлена методика внесення до програми якості змін і поправок під час роботи над проектом; метод визначення досягнутих показників якості; інші заходи, що забезпечують виконання поставлених завдань.

Для оперативного інформаційного забезпечення функціонування системи якості застосовують *протоколи якості*, зокрема карти, що стосуються проектування, контролю, випробувань, огляду та перевірки якості, аналізу відповідних результатів.

✓ Для підтримки належного рівня ефективності функціонування системи якості необхідно проводити регулярні перевірки і якості продукції та процесів, і самої системи якості.

Програма проведення перевірки якості повинна передбачати: підготовку планів та графіків перевірки конкретних видів діяльності та ланок організаційної структури; призначення персоналу, що має відповідну кваліфікацію для проведення перевірок якості; підготовку документально оформлених методик проведення перевірок якості, що передбачають реєстрацію даних та складання звітів за результатами перевірки якості і узгоджене проведення своєчасних коригувальних дій для усунення недоліків, виявлених під час перевірки.

Об'єктивне оцінювання функціонування системи якості, що його проводить компетентний персонал, повинно охоплювати такі елементи системи та види діяльності: структуру організації; адміністративні та робочі методики, а також методики системи якості; персонал, обладнання та матеріальні ресурси; робочі ділянки, операції та процеси; виготовлювану продукцію (з метою визначення ступеня її відповідності стандартам та технічним умовам); ведення документації, звітності та реєстрації даних.

Звіт за результатами перевірки повинен містити: усі випадки невідповідностей або недоліків; пропозиції щодо проведення своєчасних коригувальних дій.

✓ На підприємстві повинно бути забезпечено незалежне та регулярне проведення аналізу системи якості. Аналіз політики та ключових завдань у сфері якості має проводитися вищим керівництвом, а аналіз видів діяльності – керівництвом, що несе основну відповідальність за якість певних видів продукції

Аналіз повинен містити обґрунтовані та всебічні оцінки таких його об'єктів: результатів внутрішніх перевірок різних елементів системи якості; загальної ефективності системи якості, а також ступеня виконання прийнятих організацією політики та завдань у сфері якості; пропозицій щодо удосконалення системи якості відповідно до змін, що викликані новими технологіями і концепціями якості, ринковою стратегією, соціальними умовами та умовами навколишнього середовища.

Засоби управління якістю включають оргтехніку, засоби зв'язку, а також інші засоби, які використовують

органи управління всіх рівнів, служба якості та персонал підприємства в процесі виконання спеціальних функцій в системі управління якістю продукції, а саме: нормативна документація (регламентує показники якості продукції та організацію виконання основних функцій системи управління якістю); метрологічні засоби; регламентуючі документи державної системи забезпечення єдності вимірювань; базу державної служби стандартних довідникових даних про властивості речовини та матеріалів [9].

Функціонування систем якості передбачає реалізацію ними відповідних функцій, у загальному вигляді їх можна поділити на: *функції забезпечення якості* (безпосередньо виконуються в межах загальних функцій підприємства на кожному етапі життєвого циклу); *функції оперативного управління якістю* (функції з коригувальних та запобіжних дій, що пов'язані з кожним етапом життєвого циклу продукції або з сукупністю деяких з них); *функції стратегічного управління якістю* (зокрема, систематичне поліпшення якості), які охоплюють всі етапи життєвого циклу) [1].

Формування систем якості продукції на підприємстві здійснюється за допомогою методів управління якістю – способів, за рахунок яких органи управління впливають на виробничий процес, забезпечуючи досягнення та підтримання визначеного рівня якості продукції. Аналіз наукової літератури дозволив виявити основні групи методів управління системою якості продукції, а саме: організаційні (спрямовані на забезпечення рівня якості шляхом встановлення обов'язкових для виконання розпорядничих (накази, директиви, постанови, вказівки, розпорядження) та дисциплінарних норм (встановлення відповідальності й форм заохочення)); соціально – психологічні (спрямовані на формування сприятливого клімату, високого рівня корпоративної культури на підприємстві шляхом впливу на свідомість, настрої, духовний стан працівників, використання моральне заохочення в процесі виробництва високоякісної продукції); економічні (забезпечують створення економічних умов в досягненні визначених цілей в галузі якості: фінансове забезпечення заходів з управління якістю; економічне стимулювання виробництва та збуту продукції; планування нових та модернізація існуючих потужностей та видів продукції; здійснення цінової політики на основі досягнутого рівня якості продукції; формування системи оплати праці та мотиваційного механізму якісної праці тощо); технологічні (здійснення технологічного контролю) [1; 7; 12].

До *об'єктів у системі якості*, котрі визначають процеси забезпечення якості та управління нею, звичайно, належать матеріально-технічні засоби праці (обладнання, устаткування, в тому числі засоби контрольних вимірювань, випробувань, метрологічного забезпечення), предметні продукти праці, технічна та інша документація, інформаційні ресурси, фінансові ресурси, всі елементи інфраструктури розроблення, виробництва та контролю продукції, а також виконання самих процесів. Особливо важливим об'єктом управління є професійний склад, компетенція та діяльність персоналу (інженерного, виробничого, персоналу, що контролює тощо) та керівництва.

Функціонування системи якості базується на застосуванні нормативних документів, які встановлюють методи, норми, правила та порядок виконання процедур як технічного, так і організаційного, економічного та юридичного характеру. Весь комплекс документів складається з *двох основних частин*:

1. Документи, дія яких поширюється на діяльність підприємства зовні (закони та законодавчі акти країни, нормативні акти уряду, державні стандарти тощо).

2. Документи, які регламентують діяльність у сфері якості за правилами, встановленими самим підприємством: настанови з якості (регламентують склад, структуру та загальні правила функціонування системи якості) стандарти підприємства, пов'язані з внутрішніми вимогами до продукції, її контролю (випробувань, аналізу), маркування, етикетування, пакування, супроводжувальної та іншої вихідної документації; стандарти підприємства на функції забезпечення та управління якістю (за внутрішніми етапами); стандарти підприємства на функції, пов'язані з участю підприємства у підготовці до експлуатації, з експлуатацією, технічним обслуговуванням та утилізацією продукції, розгляданням претензій споживачів; стандарти підприємства, що встановлюють вимоги до об'єктів забезпечення та управління (вихідні компоненти процесів, оснащення, документація, персонал, інформація тощо).

Основними етапами розробки системи якості продукції на підприємстві є: проведення нарад та прийняття рішень про створення систем якості; розробка плану – графіку створення системи якості; визначення функцій системи якості; визначення структурних підрозділів; визначення складу нормативної документації системи якості; впровадження системи якості, її розвиток та вдосконалення. Важливою ознакою того, що на підприємстві впроваджено систему якості, є сертифікат.

Враховуючи вище наведене, окреслимо основні аспекти щодо практичного застосування результатів дослідження теоретико – методичних засад в сфері формування та функціонування систем управління якістю на підприємствах в сучасних умовах, а зокрема, – щодо впровадження та сертифікації систем управління якістю відповідно до вимог міжнародних стандартів ISO, що отримали всесвітнє визнання і стали одними з найпопулярніших документів ISO тому, так як вони містять як перевірені концепції внутрішнього керівництва якістю, так і моделі зовнішнього забезпечення якості, які, в свою чергу, задовольняють зростаючі потреби міжнародного менеджменту якості.

Так, на кінець грудня 2005 року нараховувалося 776 608 сертифікатів на СУЯ у 161 країні світу та 111 162 систем екологічного управління (СЕУ) у 138 країні. За 2005 р. їх кількість збільшилась на 116 476 (або на 18 %) та на 21225 (або на 23,5 %) відповідно у порівнянні з аналогічним періодом минулого року, коли загальна сума становила 660 132 СУЯ у 154 країнах та 89 937 СЕУ у 127 країнах [2]. Загалом, кількість сертифікованих систем управління якістю (СУЯ) на відповідність вимог міжнародних стандартів ISO у світі перекожливо свідчить про їх широке розповсюдження.

Зауважимо, що в Україні впроваджено як національні найпоширеніші міждержавні стандарти серії ISO 9000, ISO 10000, ISO 14000 та ISO 22000, які встановлюють загальні принципи розроблення та застосування систем управління якістю на підставі міжнародно визнаних засад (аналізу ризиків та контролю в критичних точках). Враховуючи дані, висвітлені в основоположному інформаційному документі в сфері стандартизації в Україні – Реєстрі Систем сертифікації УкрСЕПРО, ведення якого доручено ДП "УкрНДНЦ", наведемо нижче основні показники, що характеризують стан розробки, впровадження та сертифікації СУЯ та СЕУ відповідно до міжнародних стандартів ISO на вітчизняних підприємствах в сучасних умовах. Отже, за даними Реєстру Систем сертифікації УкрСЕПРО станом на кінець I кв. 2008 р. в Україні: налічується 1488 чинних сертифікатів на СУЯ за ДСТУ ISO 9001-2001, виданих 1501 підприємству; налічується 47 вітчизняних підприємств, що мають чинні сертифікати на СЕУ за ДСТУ

ISO 14001:2006 [10]. Відмітимо, що не дивлячись на актуальність широкого впровадження сучасних СУЯ в Україні з огляду на необхідність захисту національних економічних інтересів в умовах європейської інтеграції та вступу України в СОТ, на вітчизняних підприємствах темпи зростання кількості сертифікованих СУЯ знизились з 3,03 у 2004 р. до 1,2 у 2007 р. (1459 чинних СУЯ наприкінці 2007 р.) [8]. На думку автора, це пояснюється, перш за все, теперішніми умовами критичного розвитку економічної ситуації в Україні

Останнім часом, окрім СУЯ та СЕУ, в Україні набувають поширення впровадження систем управління безпеністю харчових продуктів (НАСС) та систем управління безпекою та гігієною праці (OHSAS). Загалом, на сьогоднішній час суб'єкти господарювання продовжують використовувати близько 16 тис. ГОСТ та 28 тис. ОСТ колишнього СРСР, розроблених до 1992 року. Ці стандарти значною мірою містять технічні характеристики, які не відповідають сучасному рівню науково – технічних досягнень. Станом на січень 2008 року розроблено та прийнято 7604 ДСТУ, які разом з іншими категоріями нормативних документів в сфері якості становлять загальний фонд чинних національних нормативних документів – 8070 документів. Ступінь гармонізації ДСТУ становить 51 %, тоді як ГОСТ – 9 %, а ступінь гармонізації чинного в Україні загального фонду стандартів (ДСТУ+ГОСТ) – 22 % [13]. Все це свідчить про необхідність подальших досліджень теоретичних та методичних аспектів формування та функціонування системи управління якістю продукції на вітчизняних підприємствах в сучасних умовах з метою використання надбань науковців в практичній реалізації ефективних заходів підвищення рівня якості та конкурентоспроможності в Україні на засадах впровадження та сертифікації СУЯ та СЕУ в рамках міжнародних стандартів якості ISO тощо.

Висновки. Таким чином, вище були розглянуті основні елементи системи управління якістю продукції як сукупності і ефективної взаємодії органів управління, керівників всіх рівнів, персоналу підприємства з об'єктами управління в галузі якості, методів і засобів, спрямованих на встановлення, забезпечення й підтримання високо-

го рівня якості продукції, яка забезпечуватиме споживчі потреби, задовольнятиме інтереси виробників та суспільства в цілому. Також в публікації окреслено основні тенденції практичного застосування результатів дослідження теоретико – методичних засад в сфері формування та функціонування систем управління якістю на підприємствах в сучасних умовах; а зокрема – розглянуто та проаналізовано динаміку показників, що характеризують кількість впровадження та сертифікації систем управління якістю відповідно до вимог міжнародних стандартів ISO на вітчизняних підприємствах та в світі.

Перспективи подальших розробок в цьому напрямку. Потребують подальшого глибинного дослідження економічні проблеми в сфері розвитку менеджменту якості, з огляду переосмислення природи теоретичних засад формування та функціонування системи управління якістю з метою ефективного використання надбань науковців та результатів узагальнень автора в практичній господарсько – управлінській діяльності вітчизняних підприємств на принципах міжнародних стандартів ISO для підвищення рівня якості продукції, посилення рівня конкурентоспроможності національної економіки та відтворення стабільного розвитку в Україні.

1. Бичківський Р. Управління якістю: Навчальний посібник. – Львів, 2000.
2. Віткін Л. Системи управління якістю та системи екологічного управління: впровадження у світі та на Україні // Стандартизація. Сертифікація. Якість. – 2006. – № 6. З. Гиссин В.И. Управление качеством. – М., 2003.
4. Деминг Э. Выход из кризиса. – Тверь, 1994.
5. Ильенкова С.Д. Управление качеством: Учебное пособие для вузов. – М., 2003.
6. Лукашин Ю. ВВП катится вниз // Экономические известия. – 2009. – № 5.
7. Управление качеством: Учебное пособие / И.И. Мазур, В.Д. Шапиро. – М., 2003.
8. Паракуда В., Огірко Р. Запровадження сучасних систем управління // Стандартизація. Сертифікація. Якість. – 2008. – № 3.
9. Петренко В.А. Управління якістю на підприємстві: Навчальний посібник. – Кировоград, 2002.
10. Результати моніторингу стану впровадження та сертифікації СУЯ та СЕУ в Україні за 1-й квартал 2008 року // Стандартизація. Сертифікація. Якість. – 2008. – № 2.
11. Фейгенбаум А. Контроль качества продукции. – М., 2000.
12. Шаповал М.І. Менеджмент якості: Підручник. – К., 2003.
13. Юзьків Я. Узагальнена оцінка ситуації у сфері стандартизації та суміжних видів діяльності // Стандартизація. Сертифікація. Якість. – 2008. – № 3.
14. Taguchi G. Introduction to Quality Engineering. – Tokyo, 2003.

Надійшла до редколегії 01.12.2008

Н. Маросіна, асп.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ У КОСМІЧНІЙ СФЕРІ

Досліджено стан та проблеми проектного фінансування в космічній сфері.

The consisting and problems of the project financing of space industry are analyzed.

Постановка проблеми. Розвиток ракетно-космічної техніки є одним із пріоритетних напрямків у діяльності урядів більшості розвинутих країн світу. Це обумовлено тим, що сучасні космічні технології представляють собою ефективний інструмент для вирішення завдань стійкого соціально-економічного розвитку країни. Багато країн світу розробляють свої власні національні космічні програми, реалізація яких здійснюється, в основному, за рахунок бюджетного фінансування. Згідно з Концепцією [7], Загальнодержавна цільова науково-технічна космічна програма України представляє собою сукупність взаємопогоджуваних науково-дослідних і дослідно-конструкторських проектів, які повинні бути реалізовані в плановий період часу при заданих обмеженнях на обсяги фінансування для досягнення заданої мети.

Чим більш масштабний проект, тим більше коштів необхідно для його реалізації, тим більша кількість сторін включена в його реалізацію, тим більше різних ризиків йому притаманні, тим складніше врахувати інтереси учасників проекту, тим складніше забезпечити

економічну ефективність і тим більша увага приділяється організації фінансування даного проекту.

На сьогодні вкрай гостро стоїть проблема обмеженості державного фінансування космічної діяльності. З огляду на це в галузі розширюється зовнішньоекономічне співробітництво, виникають спільні з закордонними партнерами підприємства і проекти. Однак нерідко дуже складно переконати як вітчизняних, так і закордонних інвесторів у ефективності вкладання коштів, в першу чергу із-за того, що проекти в галузі космічної діяльності досить тривалі. Це збільшує ймовірність фінансових та інших ризиків.

У світовій практиці для реалізації масштабних і капіталоемних проектів вже декілька десятиліть активно використовується проектне фінансування, яке спрямоване на встановлення тісного взаємозв'язку результатів фінансової віддачі від проекту для інвесторів з результатами реалізації конкретного проекту.

Очевидно, що даний напрям залучення інвестиційних ресурсів особливо актуальний для космічної галузі, для